

Bližina meje poseljenega in neposeljenega sveta se odraža v močni fluktuaciji prebivalstva. V zadnjih 15 letih smo priča močnemu odseljevanju prebivalstva, ki ga je sprva še nevtralizirala visoka nataliteta. Istočasno se je bistveno spremenila poklicna struktura prebivalstva. Kmetijstvo je občutilo nov problem — pomanjkanje kmečke delovne sile. Tako je bilo l. 1969 že 40 % kmetov starejših od 55 let.

Razprava je napisana pregledno, v preprostem in jasnem jeziku, z roko izkušenega geografa. Lahko jo uvrstimo med zelo dobre, na tradicionalen način zasnovane agrarnogeografske študije. Da pa je ta klasičnost dosegla za naše razmere skoraj novatorski značaj priča dejstvo, da se je avtor pri obdelavi podatkov poslužil računalniške tehnike. Bržkone bo tudi splošna tehniška vzgoja kriva, da se na Slovenskem kar nekako bojimo uporabe računalnikov pri svojem delu.

Avtor se zavzema v predgovoru za ponovno kmetijsko kolonizacijo, govori o spremenjeni socialnoekonomski strukturi bivših kmečkih gospodinjstev, ne omenja pa razvoja, strukture in prostorske razporeditve industrije, ki je poglavitni vzrok za upadanje zanimanja za kmetovanje. Podobno vlogo ima tudi prometno omrežje. Razprava prav tako ne opozarja posebej na izredno pereče posledice opuščanja kmetijske proizvodnje, ki se kažejo v uničenju življenjskega okolja, zmanjševanju narodnostno-obrambne moči območja itd.

Čeprav moramo v našem času posebej opozoriti na slabe strani podobnih tradicionalno zasnovanih razprav, pa ne moremo mimo izredne temeljitosti in solidnosti, s katero se je avtor lotil obravnave problema.

Marijan Klemenčič

John C. Hudson, Geographical Diffusion Theory, Studies in Geography, No. 19, Northwestern University, Evanston, Illinois, 1972, str. 179.

Namen metodološkega priručnika je, kot navaja avtor v uvodu, prispevati k sistematičnejši obravnavi geografske teorije difuzij.

Vsebina je razdeljena na šest osnovnih poglavij, ki ob uvodnem obravnavajo naslednje probleme: kulturna pokrajina, regionalizem in prostorska difuzija; prostorski procesi difuzij in modeli različnih družbenih skupnosti; modeli difuzij v različnih socialnih strukturah; difuzije v hierarhičnih urbanih sistemih; izumi in teorija difuzij.

Tekst je opremljen s številnimi citati pod črto, na koncu pa je dodan obširen seznam literature, žal samo take, ki je objavljena v angleškem jeziku, zato skoraj ni del evropskih avtorjev, razen Hägerstranda.

Avtor opredeli difuzijo kot proces, ki omogoča porazdelitev kulturnih potez po vsej zemeljski površini ali le po njenem delu. Že sam izraz naj bi po avtorjevem mnenju govoril o gibanju, medsebojnem učinkovanju, širjenju, stiku, spremembi, rasti in celi vrsti drugih značilnosti.

Prvo poglavje govori o izhodiščih in začetkih razvoja teorije difuzij. Začetke teorije zasledimo pri različnih evropskih antropoloških šolah, ki so proučevale površinsko širjenje določenih družbenih pojavov oziroma sprememb. Ždi se, da tak način obravnave določenih pojavov direktno pelje do modela, kot ga je izoblikoval Hägerstrand; on pojmuje difuzijo kot pojav v obliki valovanja.

Glavne neprostorske teorije difuzij, ki so jih razvili ameriški sociologi, so predstavljene v drugem poglavju. Po njihovem pojmovanju pomeni difuzija proces medsebojnega učinkovanja.

V naslednjem poglavju obravnava avtor matematično formalizacijo konceptov različnih modelov in sicer v povezavi s prostorom.

Teoretična obravnava tretje smeri razvoja teorije difuzij (poleg Hägerstrandove in neprostorske) je predmet petega poglavja; ta vsebuje obravnavo difuzij v hierarhični strukturi in je pomembna v geografiji zaradi predstave, da se difuzija pojavlja v pokrajini preko hierarhično razporejenih mestnih naselij.

Zadnje poglavje vsebuje obravnavo pomena iznajdb v procesu difuzij in sicer tako, da pokaže povezanost stopnje izumiteljske dejavnosti s širjenjem inovacij.

Pri matematični obravnavi modelov difuzij avtor izhaja predvsem iz dveh skupin izhodišč oziroma razlage pomena izraza. Po prvem naj bi bila stopnja rasti procesa difuzije v času in prostoru funkcija obstoječega števila objektov in prostorske razporeditve obeh skupin. Po drugem izhodišču je difuzija funkcija prostorske strukture prebivalstva. S to razlago difuzij so geografi (v glavnem Hägestrand) prispevali glavni delež k razvoju modernih teorij difuzij.

Pri ocenjevanju dela moramo upoštevati avtorjev koncept oziroma namen, ki naj bi ga imel priročnik. Nezasodno poznavanje teoretske (formalne) strani problema difuzij mi žal preprečuje, da bi ocenili vrednost in uporabnost posameznih modelov, podanih v matematični obliki, prav tako pa ne morem oceniti, v kakšno širino je avtor segel pri obravnavi pojava difuzij.

Praktična (uporabna) vrednost teorij difuzij za geografsko proučevanje je bolj ali manj opredeljena. V tristopenjskem modelu analize regionalnega sistema (stopnja identifikacije sistema, obravnava posameznih oblik — statičnih in dinamičnih ter stopnja integracije sistema) imajo modeli difuzij vlogo prostorskih modelov pri proučevanju dinamičnih oblik regionalnega sistema (P. Haggett, R. J. Chorley, *Models in Geography*, London, 1. del).

Delo ima izrazit formalni značaj, kot navaja sam avtor v uvodu. Žal se s tem bistveno zmanjša praktična vrednost dela in tako v bistvu izgubi značaj priročnika. Avtor se je spustil v obravnavo modelov samih, brez ocene njihove uporabnosti za proučevanje določenih pojavov. Da so taka dela obsojena na kroženje v sorazmerno ozkem krogu strokovnjakov je razumljivo.

Zelja po kar največji sistematizaciji obravnavane problematike je pripeljala avtorja večkrat izven geografskega področja; še več, čutiti je, da je avtor zapadel precejšnjemu vplivu ameriške sociologije (velika pozornost neprostorskim sociološkim teorijam difuzij).

Na koncu je treba poudariti, da se avtor zaveda naravnost bedne zmožnosti obravnavnih modelov, da ponazorijo kompleksnost procesov. Nasprotno pa je zelo značilna in najbrž ne naključna trditev, da kompleks ni nič več ali manj kot vsota mnogih delov; to je opozorilo, da je treba podobna dela jemati v roke s previdnostjo.

Marijan Klemenčič

Urbanization in Europe, Selected Papers in English, German and French, European Regional Conference of the International Geographical Union, Budapest, Akadémiai Kiadó, Budapest 1975.

Leta 1971 je bila v Budimpešti Evropska regionalna konferenca Mednarodne geografske unije. Zborovanje je bilo prirejeno z dvojnimi namenom: omogočiti evropskim geografom, da obravnavajo tiste geografske probleme, ki so značilni in pomembni za to celino in o katerih je razmeroma težko podrobneje spregovoriti na mednarodnih geografskih kongresih, ter počastiti stoletnico madžarskega geografskega društva. Kot podobne prireditve je bila tudi ta razdeljena na več sekcij. V V. sekcijo so bili uvrščeni referati o urbanizaciji in geografiji naselij. Z nekajletno zamudo so madžarski geografi končno publicirali v posebni knjigi z naslovom »Urbanization in Europe« 37 poročil, ki so bila predložena v tej sekciji. Publikacijo je uredil Béla Sárfalvi.

Kot večina kongresnih zbornikov je tudi ta zelo pester in heterogen in to kljub dobrim namenom prirediteljev, ki so želeli usmeriti prispevke k določenim vprašanjem, predvsem k obravnavanju urbanizacije in naselbinskega omrežja. Opazna je tudi druga slabost, ki je prav tako pogosta spremljevalka takšnih zborovanj: veliko referatov je povzetek starejših, podrobnejših in že objavljenih znanstvenih del. Prav zato kongresni zborniki pogosto ne pomenijo veliko glede na metodologijo, razvoj znanstvene misli ali nova dognanja. Njihova dobra stran pa je, da je v eni knjigi zbrano veliko gradiva, ki bi ga sicer morali iskati po različnih znanstvenih časopisih, in da nudijo širok,